

ขยายอายุเกษียณ:

กฎเกณฑ์สำคัญของการอยู่กับสังคมสูงวัย

ดร.ศุทธิดา ชวนวัน

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

6 มิถุนายน 2559

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์)

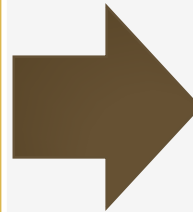
สาเหตุหลักที่ทำให้ประชากรสูงวัยคือการทำที่ **คนไทยมีลูกน้อยลง** และสาเหตุรองคือการทำที่ **คนไทยมีอายุยืนขึ้น**

การเกิดน้อยลง

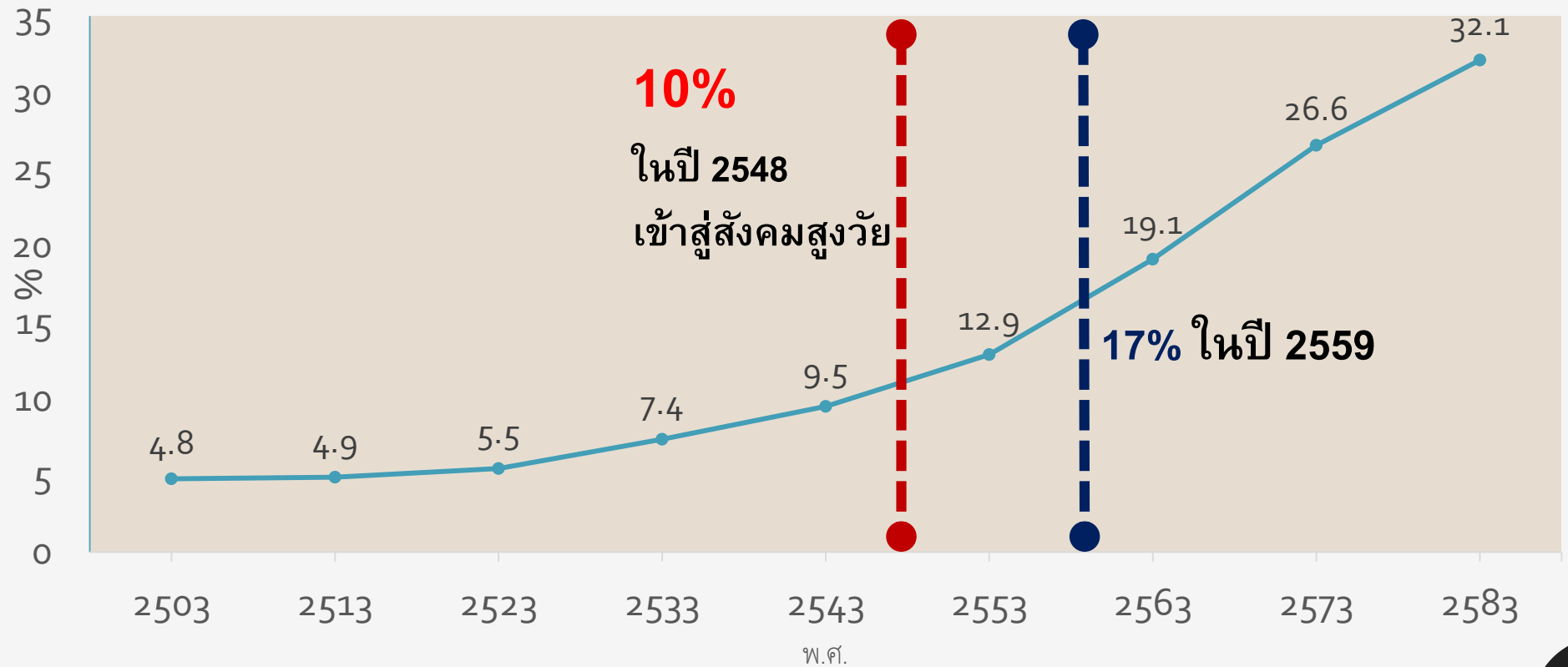
การตายลดลง

ประชากร
สูงอายุขึ้น

ประชากรไทยจะสูงอายุขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมาก

ร้อยละของประชากรไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ.2503-2583

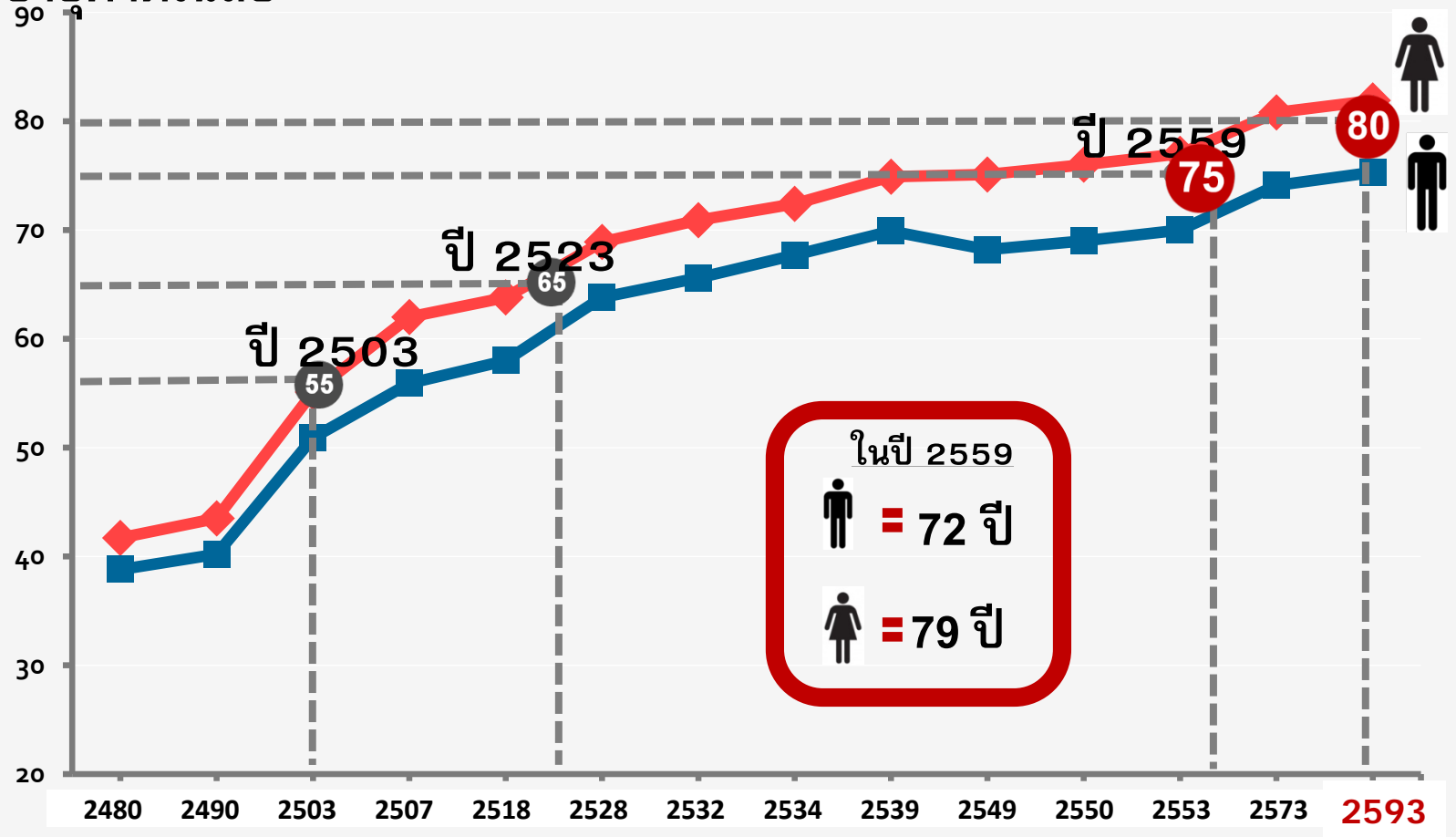

แหล่งข้อมูล: คำนวณจากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2503, 2513, 2523, 2533, 2543, 2553 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประชากรไทยมีอายุยืนยาวขึ้น...

อายุคาดเฉลี่ย

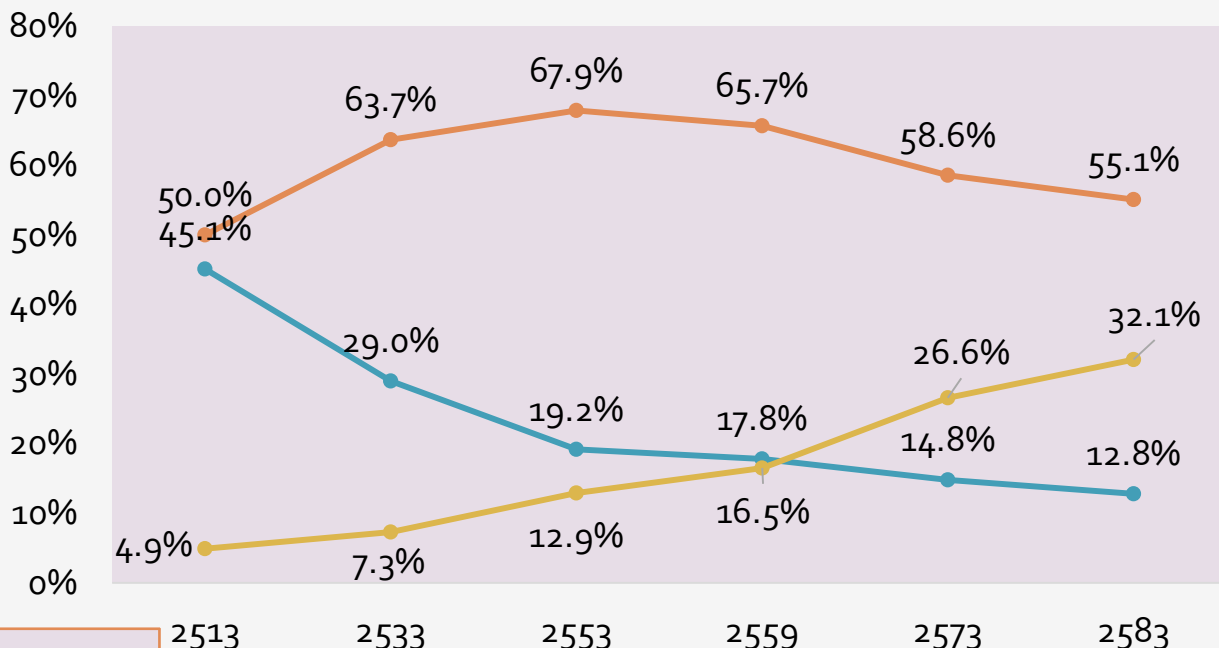
ในปี 2559
 👤 = 72 ปี
 👤 = 79 ปี

แหล่งข้อมูล: 1. พ.ศ. 2480, 2490, 2503: Rungpitarangsi (1974)

2. พ.ศ. 2507-2508, 2517-2519, 2528-2529, 2532, 2534, 2538-2539: รายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3. พ.ศ. 2549 ประมวลโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม ม.มหิดล

สัดส่วนประชากรวัยเด็ก และวัยทำงานลดลง ประชากรวัยสูงอายุเพิ่มสูงขึ้น

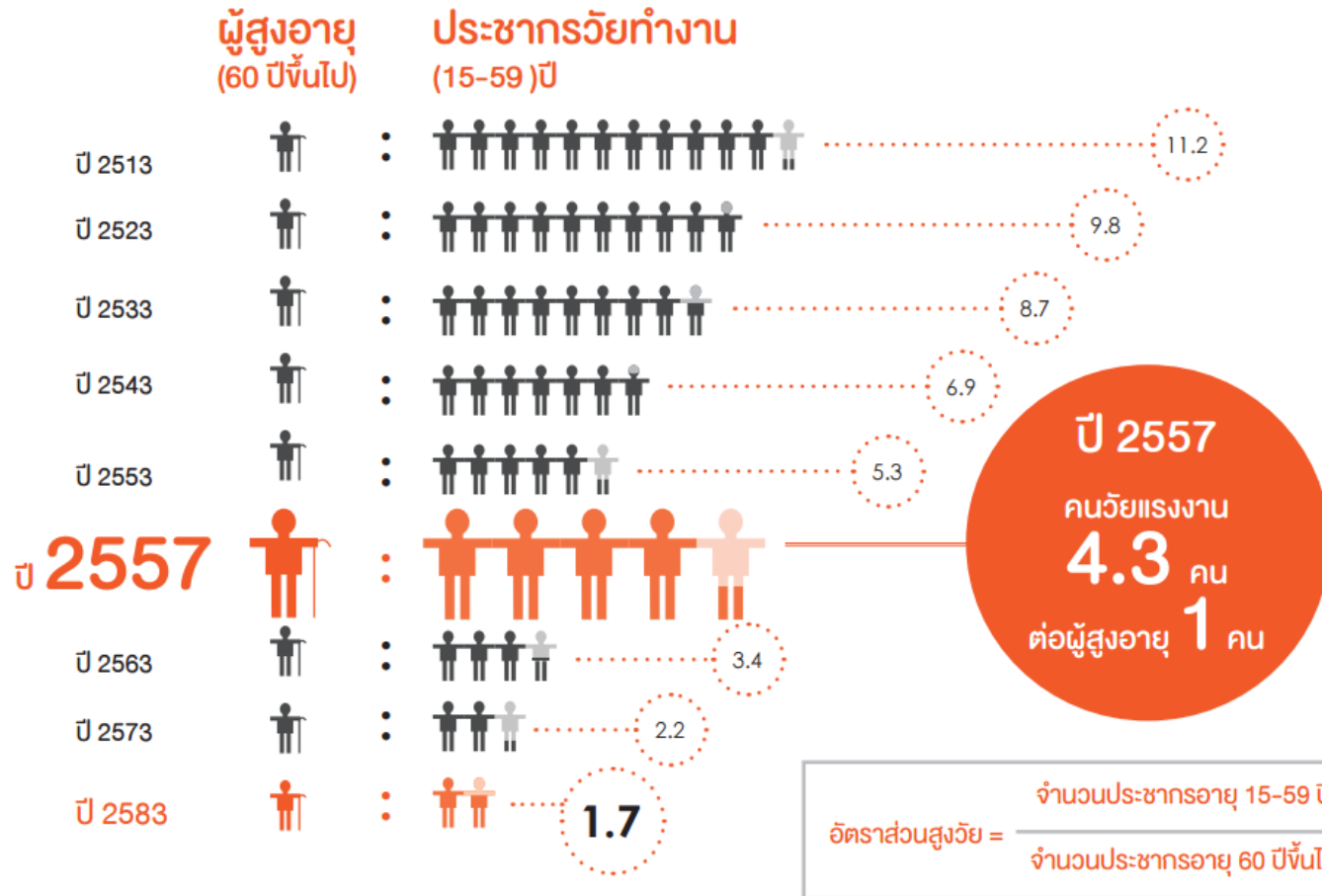
2513   2533   2553   2559   2573   2583

● วัยเด็ก (ต่ำกว่า 15 ปี)   ● วัยทำงาน (15-59 ปี)   ● วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)

แหล่งข้อมูล: 1.คำนวณจากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513, 2523, 2533, 2543, 2553
 สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2.การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583 สำนักงาน
 คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กลุ่มอายุ	ประชากร (จำนวนล้าน)					
	2513	2533	2553	2559	2573	2583
วัยเด็ก (ต่ำกว่า 15 ปี)	15.5	15.8	12.7	11.6	9.8	8.2
	45.1%	29.0%	19.2%	17.8%	14.8%	12.8%
วัยทำงาน (15-59 ปี)	17.2	34.7	44.8	43	38.8	35.2
	50.0%	63.7%	67.9%	65.7%	58.6%	55.1%
วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	1.7	4.0	8.5	10.7	17.6	20.5
	4.9%	7.3%	12.9%	16.5%	26.6%	32.1%
ทุกกลุ่มอายุ	34.3	54.4	66.0	65.3	66.2	63.9
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

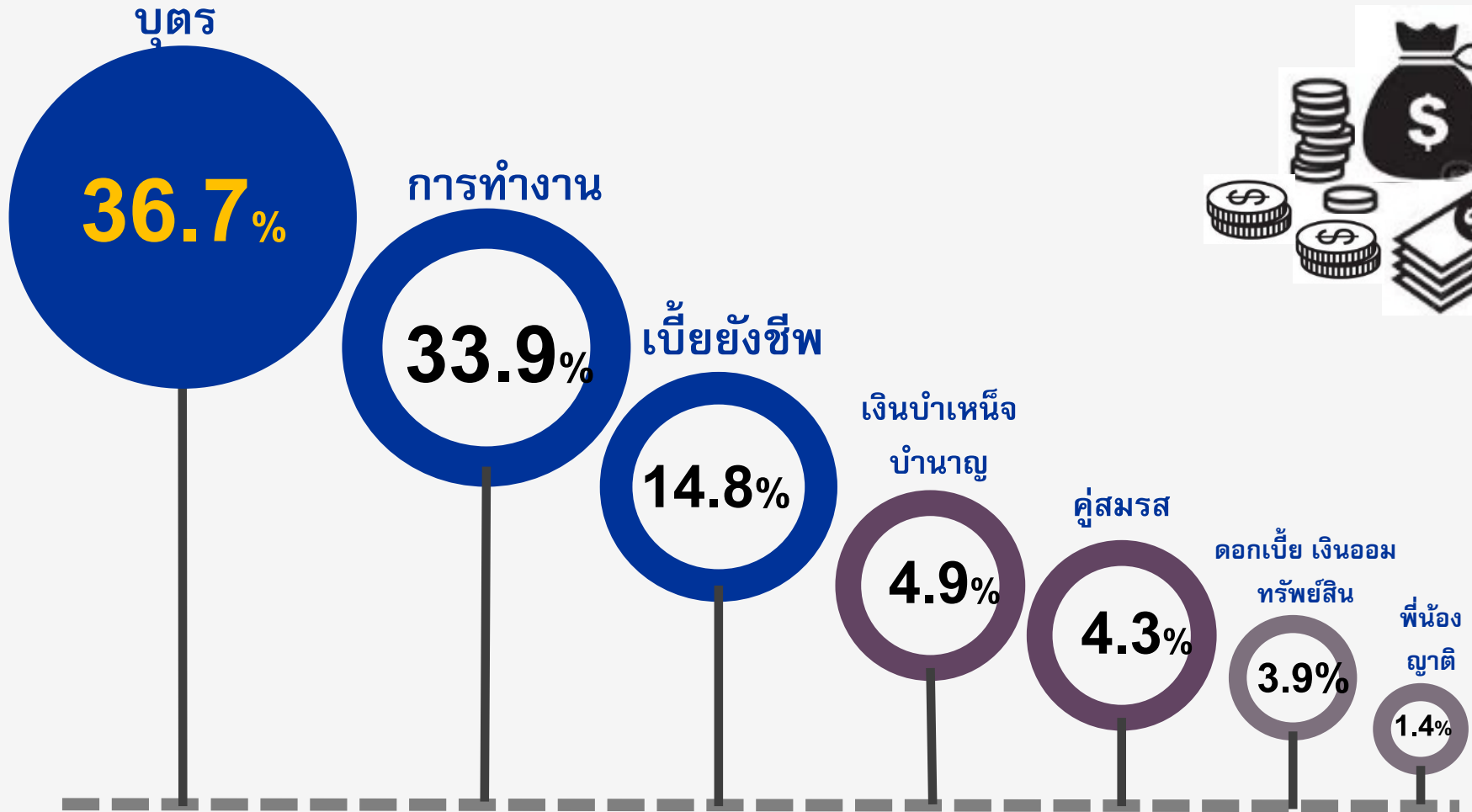
อัตราส่วนประชากรวัยแรงงานต่อผู้สูงอายุลดลง เมื่อประชากรสูงวัยขึ้น

เมื่อเด็กเกิดน้อยลง >>> ทำให้คาดการณ์ได้ว่า

- ประเทศไทยจะขาดแคลนแรงงานในอนาคต
  - แหล่งเงินช่วยเหลือจากบุตรลดน้อยลง
  - มีรายได้ต่ำกว่าเส้นยากจน (ปี 2557 ผู้สูงอายุ 34.3%)
-

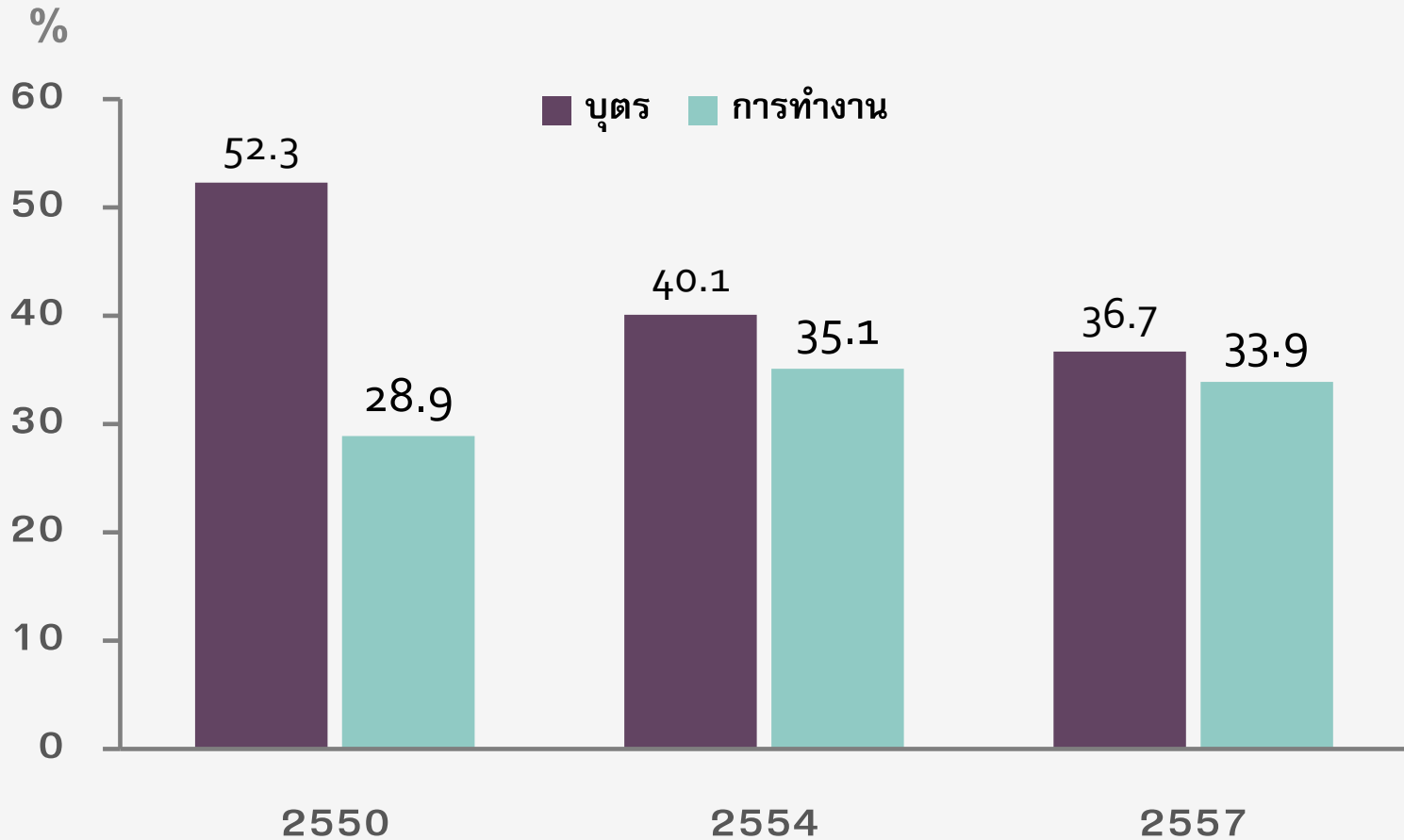
แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ ปี 2557

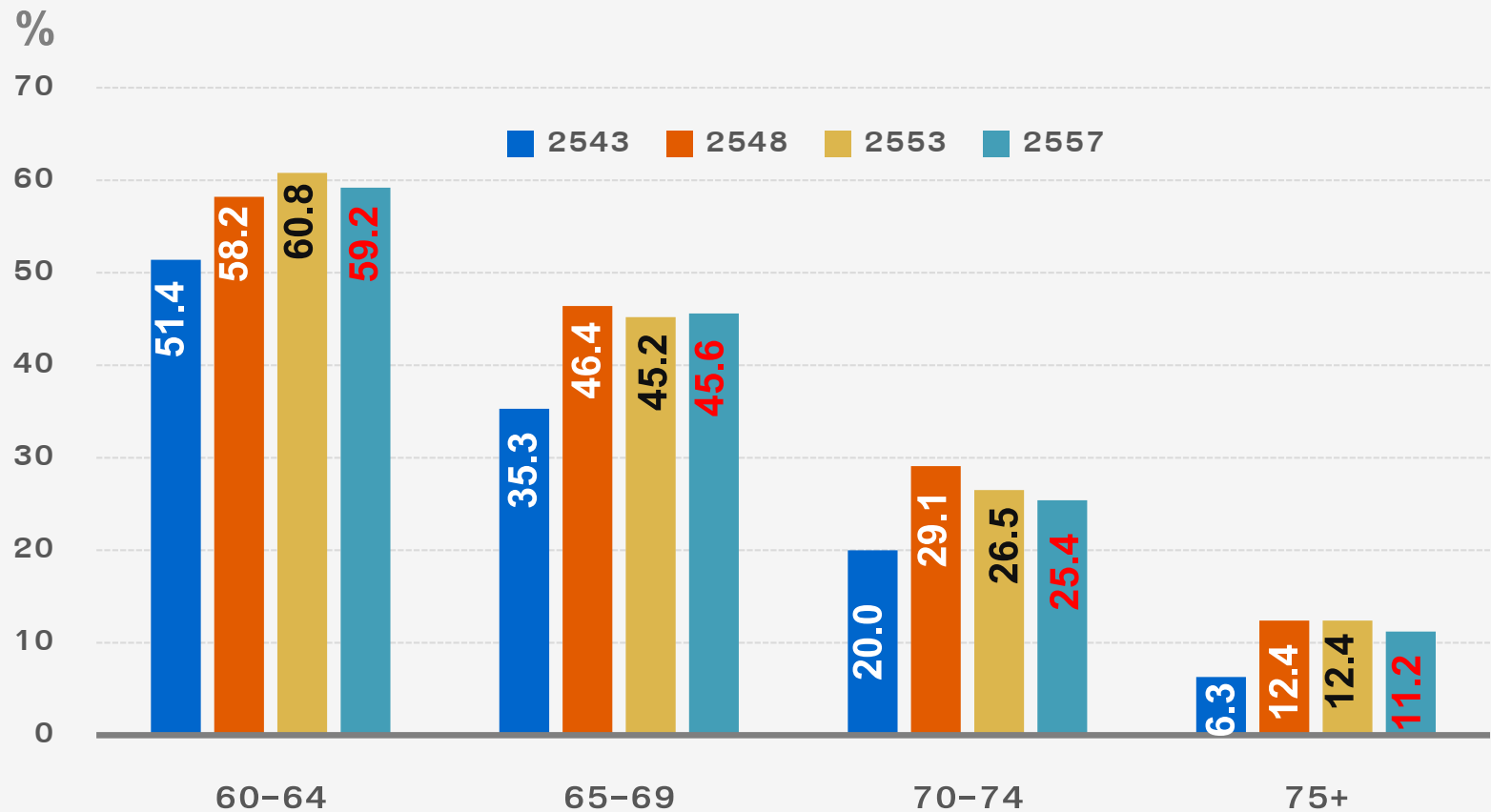

แหล่งรายได้หลักที่ผู้สูงอายุได้รับจากบุตรลดลงอย่างมาก

ในขณะที่รายได้จากการทำงาน มีแนวโน้มสูงขึ้น

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงทำงาน

แหล่งข้อมูล: การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2543, 2548, 2553 และ 2557 , สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สังคมไทย จะเป็นสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ
จะต้องทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคง 3 ด้าน คือ
ด้านรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านสุขภาพ

- ผู้สูงอายุจะมีความมั่นคงทางรายได้ หากมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ
- **การขยายอายุเกษียณ** จะช่วยส่งเสริมทำให้ผู้สูงอายุได้อยู่ในกำลังแรงงานต่อไปอีก
- **การกำหนดอายุเกษียณ** อาจมองได้ว่า เป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุอันเกิดจาก อคติแห่งวัย

การขยายอายุเกษียณอาจด้วยเหตุผลจาก

- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร
- คนมีอายุยืนยาวขึ้น
- มีสุขภาพดีขึ้น และยังคงมีศักยภาพในการทำงาน

อายุคาดเฉลี่ย	100 ปีก่อน	50 ปีก่อน	2559
อายุคาดเฉลี่ยตั้งแต่แรกเกิด (e_0)	37.3	58.4	75.2
อายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 60 ปี (e_{60})	12.3	16.9	21.8
อายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 65 ปี (e_{65})	9.8	13.5	17.9

ที่มา: ปราโมทย์ ประสาทกุล และภัทมา ว่าพัฒน์วงศ์ 2553.

การเกษียณอายุในปัจจุบัน
เป็นไปตามพระราชบัญญัติ
บำเหน็จบำนาญข้าราชการ

พ.ศ. 2494

ในขณะที่อายุคาดเฉลี่ยเมื่อ

แรกเกิดเปลี่ยนจาก

ประมาณ 44 ปีใน พ.ศ.

2494 เป็นประมาณ 75 ปี

ใน พ.ศ. 2559

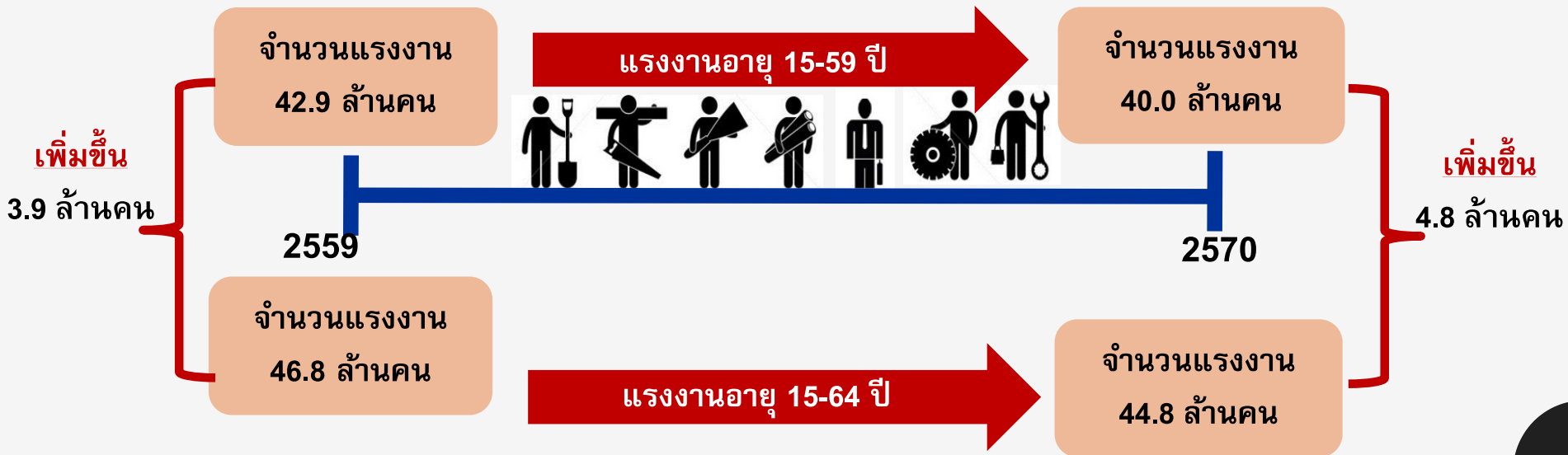
- “มาตรา 19 ข้าราชการซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้ว เป็นอันพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์”
- สำหรับตำแหน่งที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น ตำแหน่งตุลาการ ได้กำหนดอายุเกษียณที่ 65 ปี
- “มาตรา 19 ทวิ ข้าราชการตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส ที่มีอายุครบหกสิบห้าปี บริบูรณ์แล้ว เป็นอันพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบ หกสิบห้าปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการที่ได้ผ่านการประเมินแล้วยังมีสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ก็ให้รับราชการต่อไปได้จนถึงสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบ เจ็ดสิบปีบริบูรณ์”

ผลกระทบจากการขยายอายุเกษียณ

- มีประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้น

ต้องส่งเสริมให้คนอายุ 60-64 ปี (หรืออายุที่ขยายเพิ่ม) ยังคงอยู่ในกำลังแรงงานต่อไป

- เพิ่มคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ
- ลดหยาดคติ หรือแนวความคิดเชิงลบ (ageism) ที่คนในสังคมมีต่อผู้สูงอายุ ว่า
  - “ผู้สูงอายุเป็นภาระแก่ลูกหลาน”
  - “เมื่อคนสูงอายุขึ้น ควรหยุดทำงานหรืออยู่เฉยๆ”

งานวิจัยในไทย

- เมื่อคนรู้สึกว่าจะตัวเองยังไม่แก่ก็จะมีสุขภาพจิตดี ส่งผลให้สุขภาพกายดี
  - มีพลังในการทำงานต่อไป และรู้สึกว่าจะตนเองมีคุณค่า
- (รศรินทร์ เกรย์ อุมภรณ์ ภัทรวาณิชย์ เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และเรวดี สุวรรณนพแก้ว. 2556.)

- **ลดการลาออกของข้าราชการได้** (เงินเดือนจากการจ่ายเงินเดือนให้กับ
การขยายอายุเกษียณ สามารถทดแทนด้วยการรับข้าราชการใหม่
น้อยลง) (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์)
- **ทำให้ค่าใช้จ่ายของรัฐในการให้สวัสดิการแก่ผู้สูงอายุลดลง**
- **มีเวลาในการออมเพื่อใช้จ่าย หลังเกษียณได้มากขึ้น**

**ผลกระทบ
ด้านลบต่อการ
ขยายอายุ
เกษียณ**

- จะทำให้ไม่มีตำแหน่งงานว่างให้กับเด็กจบใหม่
- องค์กรอาจต้องมีค่าใช้จ่ายในเรื่องอัตราเงินเดือนสูงขึ้น เพราะคนที่อายุมากมักมีเงินเดือนที่สูงกว่าคนจบใหม่
- อายุเฉลี่ยของคนในองค์กรจะสูงขึ้น

สิ่งที่ควรตระหนักในอนาคต....

- รัฐจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อ **สวัสดิการ** ผู้สูงอายุสูงขึ้นอย่างมาก
    - รัฐต้องหารายได้ให้เพิ่มขึ้น
  - ครอบครัว/บุคคลมีค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพยามชรา **เพิ่มมากขึ้น**
    - ต้องส่งเสริมการออมของครอบครัว/บุคคล
-